

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. sausio 12 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukaviniienės (pranešėja), Antano Simišio (kolegijos pirmininkas) ir Dalios Vasarienės, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjos M. K. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos M. K. skundą dėl Vilniaus komercinio arbitražo teismo 2017 m. kovo 2 d. sprendimo, priimto arbitražo byloje Nr. 347 pagal pareiškėjos M. K. ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei koncernui „Achemos grupė“ dėl žalos atlyginimo ir uždarnosios akcinės bendrovės koncerno „Achemos grupė“ priešieškinį dėl arbitražinio susitarimo pripažinimo negaliojančiu, panaikinimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių arbitražo teismo sprendimo panaikinimo pagrindus bei įrodymų vertinimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja kreipėsi į Vilniaus komercinio arbitražo teismą (toliau – VKAT; arbitražo teismas) prašydama iš atsakovės jai priteisti: 1) 12 074 742,60 Eur dydžio žalos atlyginimą; 2) 117 987,73 Eur dydžio palūkanas nuo negautų dividendų; 3) 5 proc. dydžio procesines palūkanas; 4) bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Šis reikalavimas buvo grindžiamas netinkamu įmonės akcijų apskaitos tvarkymu, lėmusiu žalos pareiškėjai atsiradimą, kai, mirus pareiškėjos vyrui, vietoj 9 atsakovės akcijų pareiškėja paveldėjo 7, o į arbitražo teismą kreiptasi remiantis pareiškėjos ir atsakovės 2014 m. rugsėjo 25 d. sudaryto arbitražinio susitarimo pagrindu.
3. Arbitražo teismas 2017 m. kovo 2 d. sprendimu, priimtu arbitražo byloje Nr. 347, išsprendė šalių ginčą iš esmės: 1) pripažino, kad arbitražo teismas turi kompetenciją nagrinėti bylą; 2) atmetė atsakovės priešieškinį pareiškėjai dėl arbitražinio susitarimo pripažinimo negaliojančiu; 3) atmetė pareiškėjos ieškinį atsakovei dėl 12 074 742,60 Eur žalos atlyginimo, 117 987,73 Eur palūkanų ir 5 proc. dydžio procesinių palūkanų priteisimo; 4) atmetė pareiškėjos ir atsakovės prašymus dėl arbitravimo rinkliavų priteisimo; 5) iš pareiškėjos atsakovei priteisė 25 000 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
4. Pareiškėja kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą dėl arbitražo teismo 2017 m. kovo 2 d. sprendimo, priimto arbitražo byloje Nr. 347, panaikinimo. Lietuvos apeliacinis teismas 2018 m. vasario 21 d. nutartimi pareiškėjos skundą atmetė.
5. Pareiškėja kreipėsi Lietuvos apeliacinį teismą, prašydama atnaujinti procesą civilinėje byloje Nr. e2A-36-370/2018, panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – panaikinti arbitražo teismo 2017 m. kovo 2 d. sprendimą arbitražo byloje Nr. 347. Lietuvos apeliacinis teismas 2019 m. birželio 11 d. nutartimi atsisakė atnaujinti procesą Lietuvos apeliacinio teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2A-36-370/2018](#).
6. Pareiškėja 2021 m. kovo 22 d. Lietuvos Aukščiausiam Teismui pateikė pareiškimą, kuriuo prašė atnaujinti pareiškėjai kasacinio skundo dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutarties dėl arbitražo teismo 2017 m. kovo 2 d. sprendimo arbitražo byloje Nr. 347 panaikinimo padavimo terminą ir priimti pareiškėjos kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutarties.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija 2021 m. kovo 31 d. nutartimi atnaujino pareiškėjos kasacinio skundo padavimo terminą ir kasacinį skundą priėmė nagrinėti.

II. Lietuvos apeliacinio teismo nutarties esmė

8. Lietuvos apeliacinis teismas 2018 m. vasario 21 d. nutartimi atmetė pareiškėjos skundą dėl arbitražo teismo 2017 m. kovo 2 d. sprendimo, priimto arbitražo byloje Nr. 347, panaikinimo.
9. Teismas, spręsdamas dėl ginčo arbitruotinumą, nustatė, kad ginčas kilo tarp fizinio asmens (pareiškėjos) ir privataus juridinio asmens (atsakovės), taigi subjektinio arbitruotinumą klausimas nekylo. Taip pat nėra pagrindo daryti išvadą, kad ginčas dėl žalos atlyginimo, kildinamas iš netinkamos akcijų apskaitos tvarkymo, pagal savo pobūdį negalėtų būti arbitruojamas.
10. Vertindamas arbitražinio susitarimo apimtį, teismas nurodė, kad pareiškėja, atsakovės akcininkė, ir atsakovė, atstovaujama generalinio direktoriaus R. Ž., 2014 m. rugsėjo 25 d. sudarė susitarimą dėl arbitražinės išlygos. Iš arbitražo teismo sprendimo turinio, jo rezoliucinės dalies, matyti, kad arbitražo teismas išsprendė pareiškėjos ieškinio ir atsakovės priešieškinio reikalavimus, juos atmesdamas, taip pat bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą, todėl konstatuoti, kad arbitražo teismo sprendimu pasisakyta dėl trečiųjų asmenų, kurie nebuvo sudarę arbitražinio susitarimo, teisių ir pareigų, nėra pagrindo.
11. Taip pat teismas nesutiko, kad arbitražo teismas, spręsdamas ieškinio reikalavimą atlyginti žalą dėl 2 L. K. priklausiusių koncerno akcijų netinkamos apskaitos, išsprendė jo kompetencijai neperduotą klausimą ir tokiu būdu pažeidė šalių sudarytos arbitražinės išlygos ribas.

Arbitražo teismas nusprendė, kad yra labiau tikėtina, jog dviejų atsakovės akcijų perdavimo sandoris tarp L. K. ir B. L. buvo sudarytas, negu nesudarytas. Teismo vertinimu, byloje nurodytų faktinių aplinkybių bei esančių įrodymų vertinimas, sprendžiant ginčą dėl žalų atlyginimo, negali būti suprantamas kaip arbitražo teismui perduotų įgaliojimų ir šalių valios, nustatytų arbitražinėje išlygoje, viršijimas, juolab kad arbitražo teismo sprendimu spęsta tik dėl ieškinių ir priešieškinių reikštų reikalavimų (ne)pagrįstumo, analizuojant tas aplinkybes, kurios, arbitražo teismo vertinimu, buvo reikšmingos ginčui išnagrinėti. Tai, ar arbitražo teismas tinkamai įvertino šalių argumentus, jų pateiktus įrodymus, taip pat ar teisingai pritaikė teisės normas, nepatenka į teismui priskirtas nacionalinių arbitražo teismų priimtų sprendimų patikros ribas.

12. Spręsdamas dėl galimo arbitražo teismo nešališkumo ir (ar) nepriklausomumo principo pažeidimo, teismas nustatė, kad vienas iš argumentų, kuriuo grindžiamas arbitro S. A. nešališkumo principo pažeidimas, – duomenų apie tai, kad tarp jo ir VKAT pirmininko V. N. yra susiklostę pavaldumo santykiai (S. A. yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinių teisės katedros, kuriai vadovauja V. N., lektorius), neatskleidimas. Įvertinęs byloje esančius duomenis, teismas nustatė, kad arbitras atskleidė savo darbo universitete faktą, tačiau nenurodė, kad tame pačiame universitete, viename fakultete jis dirba kartu su arbitražo teismo pirmininku, kuris eina vedėjo pareigas, o arbitras – lektorius.
13. Remdamasi arbitražo sprendime nustatytais arbitro skyrimo aplinkybėmis (arbitro skyrimo procedūrų teisėtumas ir sprendime išdėstytos faktinės arbitro skyrimo aplinkybės šalių nėra ginčijami, be to, šias aplinkybes patvirtina ir arbitražo bylos medžiaga), pareiškėja pateiktame ieškinyje arbitražo teismo prašė arbitre skirti V. V.; arbitražo teismas 2016 m. birželio 13 d. nutartimi šalims pasiūlė skirti arbitrą bendru sutarimu per 20 dienų; pareiškėja, 2016 m. birželio 30 d. nurodžiusi, kad šalims nepavyko susitarti dėl vienasmenio arbitro kandidatūros, prašė, kad arbitrą paskirtų arbitražo teismo pirmininkas; arbitražo teismo 2016 m. liepos 8 d. nutartimi arbitražo teismo pirmininkas nusišalino nuo arbitro paskyrimo procedūros ir pavedė šią procedūrą atlikti pirmininko pavaduotojui A. A.; arbitražo teismo 2016 m. liepos 11 d. pirmininko pavaduotojo nutartimi vienasmeniu arbitru byloje paskirtas S. A.
14. Teismas nusprendė, kad nustatytos aplinkybės, susijusios su arbitro skyrimu (pastarąjį skyrė ne arbitražo teismo pirmininkas, tačiau, šiam nusišalinus, jo pavaduotojas), taip pat jog V. N. tiesiogiai nedalyvavo ginčo nagrinėjime, nėra pagrindo abejoti dėl paskirto arbitro nešališkumo ir (ar) nepriklausomumo vien dėl to, kad jis dirba vienoje katedroje su arbitražo teismo pirmininku. Toks arbitro ir arbitražo pirmininko ryšys, esant pirmiau nustatytoms aplinkybėms, vertintinas kaip pernelyg nutolęs, kad suponuotų išvadą apie pažeistą nešališkumo ir (ar) nepriklausomumo principą, o vien paties fakto (arbitražo teismo pirmininko ir arbitro darbo vienoje institucijoje) neatskleidimas savaime nesudaro pagrindo spręsti priešingai, juolab kad ši informacija yra prieinama viešai.
15. Vertindamas argumentus, kad arbitras ir atsakovės atstovas G. B. 2016 m. lapkričio mėn. pabaigoje – gruodžio mėn. pradžioje, t. y. bylos nagrinėjimo laikotarpiu, buvo susitikę ir bendravo apie tai nepranešę pareiškėjai ir jos atstovams, teismas posėdyje kaip liudytoją apklausė M. Ž. ir, įvertinęs jo parodymus, nusprendė, jog M. Ž. parodymai nelaikytini patvirtinančiais pareiškėjos poziciją dėl arbitro ir atsakovės atstovo susitikimo ir bendravimo arbitražo bylos nagrinėjimo metu. M. Ž. teismo posėdyje iš esmės galėjo patvirtinti tik tai, kad akimirka kitoje gatvės pusėje viena kryptimi (šalia) einančius matė G. B. ir S. A., tačiau jokių tikslesnių aplinkybių (šalių aprangos, tikslesnio laiko, aplinkybių, dėl ko ir kada į jį buvo kreiptasi dėl šios informacijos gavimo) nurodyti negalėjo. Atsižvelgiant į liudytojo parodymus, taip pat G. B. kategoriškai neigiant, kad jis su arbitru S. A. arbitražo bylos nagrinėjimo laikotarpiu buvo susitikęs, o byloje nesant jokių kitų įrodymų šiam faktui pagrįsti, vien nurodytų M. Ž. parodymų pagrindu negalima daryti išvados apie arbitro nešališkumo ir (ar) nepriklausomumo principo pažeidimą, t. y. konstatuotina, kad atsakovės atstovo G. B. ir arbitro S. A. susitikimo ir (ar) bendravimo arbitražo bylos nagrinėjimo metu faktas, galintis kelti abejonių dėl arbitro šališkumo ir (ar) priklausomumo, neprodytas.
16. Taip pat teismas nustatė, kad kaip nepagrįsti vertintini pareiškėjos argumentai, jog arbitražo teismas neišnaginėjo jam perduotos bylos, taip pažeisdamas pareiškėjos teisę į teisminę gynybą, o arbitražo teismo sprendimas yra be motyvų. Iš arbitražo teismo sprendimo turinio matyti, kad buvo sprendžiami pareiškėjos ieškinių ir atsakovės priešieškinių reikalavimai, vertintas jų pagrįstumas, analizuotos aplinkybės ir įrodymai, kurių pagrindu padarytos išvados tiek dėl ieškinių, tiek dėl priešieškinių nepagrįstumo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

17. Pareiškėja kasaciniu skundu prašo Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutartį panaikinti ir priimti naują sprendimą – arbitražo teismo 2017 m. kovo 2 d. sprendimą arbitražo byloje Nr. 347 panaikinti. Kasacinis skundas yra grindžiamas tokiais argumentais:
 - 17.1. Teismas netinkamai taikė Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – KAI) 50 straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostatas, nes, vertindamas arbitražinio susitarimo apimtį ir arbitražo teismo įgaliojimų ribas, visiškai nevertino arbitražinio susitarimo sudarymo esminių aplinkybių – laiko ir tikslo, t. y. nevertino, kad tai yra po ginčo kilimo sudarytas arbitražinis susitarimas, ginčo šalims aiškiai suprantant ginčo ribas ir siekiant atitinkamą konkretų siauros apimties ginčo nagrinėjimo klausimą perduoti arbitražo teismui, o tai nesuteikia pagrindo tokio arbitražinio susitarimo aiškinti plačiai. Tokiu būdu pareiškėja ir atsakovė aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškė savo valią tik dėl arbitražiniame susitarime nustatyto konkretaus ginčo sprendimo arbitražo teisme ir tik tokia apimtimi, kokia yra nustatyta arbitražiniame susitarime – dėl atsakovės netinkamą akcijų apskaita pareiškėjai padarytos žalų atlyginimo.
 - 17.2. Arbitražinio susitarimo šalys neperdavė arbitražo teismui spręsti ginčo dėl sandorio, neprašė konstatuoti sandorio sudarymo ar nesudarymo fakto ir pan. Šalys suvokė ginčo esmę ir tik dėl jo ir sudarė arbitražinę išlygą. Arbitražo teismas privalejo tai įvertinti ir spręsti ne sandorio sudarymo (nesudarymo) klausimą, o atsakovės akcijų apskaitos tinkamumą, vertindamas, ar atsakovė įvykdė teisės aktuose įtvirtintą pareigą tinkamai tvarkyti akcijų apskaitą, atitinkamai vertindamas tik ar yra akcijų apskaitos įrašus pagrindžiantys dokumentai ir ar įrašai akcijų apskaitos dokumentuose buvo daromi remiantis akcijų įsigijimo ar perdavimo dokumentais, o ne spręsti sandorio galiojimo (negaliojimo) klausimą.
 - 17.3. Šalių arbitražinis susitarimas buvo sudarytas kaip atskira sutartis, jau kilus ginčui, siekiant atitinkamą siauros apimties ginčo nagrinėjimo klausimą perduoti arbitražo teismui ir ne didesne apimtimi, nei nustatyta arbitražiniame susitarime. Jei šalys, iškilus ginčui, sudarytoje arbitražinėje išlygoje nustatė, kad bus sprendžiamas pareiškėjai padarytos žalų atlyginimo dėl 2 L. K. priklausiusių Koncerno akcijų netinkamos apskaitos klausimas, arbitražo teismas neturėjo jokio pagrindo nagrinėti jokių kitų klausimų, įskaitant sandorių ne tarp arbitražinio susitarimo šalių sudarymo (nesudarymo) ar galiojimo klausimą.
 - 17.4. Teismas netinkamai taikė KAI 50 straipsnio 3 dalies 4 punkto nuostatas, nes, vertindamas arbitro šališkumą, nevertino visų aplinkybių ir įrodymų, neatsižvelgė į tai, kad turėjo būti pašalintos visos abejonės dėl arbitro nešališkumo. Teismas nepripažino arbitro šališkumo, nors byloje apklaustas liudytojas M. Ž. patvirtino, kad arbitražo bylos nagrinėjimo metu arbitras buvo susitikęs su atsakovės atstovu. Tačiau jiems kategoriškai tokį susitikimo faktą neigiant, teismas tokius arbitro ir atsakovės atstovo paaškinimus vertino kaip patikimesnius įrodymus nei liudytojo parodymus. Taip pat teismas tinkamai neišnaginėjo visų kitų papildomų aplinkybių (to, jog arbitras neatskleidė fakto, kad jį ir arbitražo teismo pirmininką sieja tiesioginiai pavaldumo santykiai, arbitro palankesnio elgesio atsakovės atžvilgiu arbitražo bylos nagrinėjimo metu, arbitro paaškinimų teikimo atsakovės atstovui po arbitražo bylos išnagrinėjimo) ir nevertino visas šias aplinkybes pagrindžiančių įrodymų visumos, patvirtinančios arbitro šališkumą.
 - 17.5. Arbitras, žinodamas, kad arbitražo teismo pirmininkas nusišalino dėl sąsajų su atsakovės vadovu, privalejo šalims atskleisti ne bendro pobūdžio informaciją (darbas Vilniaus universitete), o tikslią informaciją – pavaldumo santykius su V. N., nusišalinusiu nuo funkcijų

atlikimo. Šioje byloje esminis klausimas yra ne ryšio tarp arbitražo teismo pirmininko ir arbitro nutolimas, o aplinkybė, kad arbitras, priėmęs arbitražo bylą ir susipažinęs arbitražo byloje su naujomis aplinkybėmis, neatskleidė tiesioginių pavaldumo santykių su arbitražo teismo pirmininku, kuri leistų šalims įvertinti arbitro nešališkumą ir nepriklausomumą, ir nesudarė galimybės šalims pasisakyti dėl šios aplinkybės.

- 17.6. Teismas netinkamai įvertino liudytojo parodymus dėl arbitro susitikimo su atsakovės atstovu. Be to, teismas nepagrįstai arbitro ir atsakovės atstovo šalims nedalyvaujant (lot. *ex parte*) bendravimo arbitražo bylos nagrinėjimo metu nevertino kaip arbitro šališkumo įrodymo vien tik todėl, kad nebuvo nustatyta, apie ką susitikimo metu kalbėjo arbitras ir atsakovės atstovas, t. y. kad nebuvo nustatyta, jog jie kalbėjo būtent apie arbitražo bylą.
- 17.7. Teismas nepagrįstai sureikšmino neesminius liudytojo parodymus (dėl aprangos, laiko ir pan.), nors šioje situacijoje tai net nėra reikšminga, juo labiau kad tokių detalių net neįmanoma prisiminti ir jeigu liudytojas jas būtų paaškinęs, priešingai, tai netgi galėtų kelti abejonių dėl jo parodymų objektyvumo. Teismas, vertindamas liudytojo parodymus, vertino neesminius parodymų fragmentus, o tinkamai neįvertino svarbiausios aplinkybės, kurią paliudijo liudytojas ir kuri nebuvo paneigta jokiais kitais byloje esančiais įrodymais – kad 2016 m. lapkričio – gruodžio mėn. (arbitražo bylos nagrinėjimo metu) arbitras ir atsakovės atstovas ėjo kartu vienas šalia kito viena kryptimi tuo pačiu žingsniu Vilniaus g., Vilniuje.
- 17.8. Arbitras buvo susitikęs su atsakovės atstovu ne tik arbitražo bylos nagrinėjimo metu ir bendravo su atsakovės atstovu ir po arbitražo bylos išnagrinėjimo, teikdamas paaškinimus atsakovės atstovui. Teismas nepagrįstai vertino tai tik kaip arbitro siekį paneigti skundo argumentus dėl susitikimo su atsakovės atstovu.
- 17.9. Arbitro šališkumą patvirtino ir Lietuvos apeliaciniam teismui pateiktas rašytinis įrodymas, kurio teismas nepagrįstai ir neteisėtai nepridėjo prie bylos. Teismas nepagrįstai atsisakė pridėti prie bylos 2018 m. sausio 18 d. doc. dr. A. U. išvadą, kurioje patvirtinta, kad yra didelė tikimybė, jog arbitražo teismo sprendimo dalies dėl ieškinio ir dalies dėl priešieškinio autoriai yra skirtingi, taip pat kad arbitražo teismo sprendimo dalies dėl ieškinio stilius yra daug panašesnis į atsakovės pateiktos baigiamosios kalbos stilių. Lietuvos apeliacinis teismas be jokių motyvų, tik nurodydamas, kad atsižvelgia į šalių rašytinius ir žodinius paaškinimus bei nagrinėjamo skundo ribas, nepridėjo specialisto išvados prie bylos ir taip pažeidė pareiškėjos teisę į teisingą teismą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 329 straipsnio 1 dalis).
- 17.10. Pareiškėjos nurodyti faktai dėl arbitro elgesio arbitražo bylos nagrinėjimo metu (arbitro pagalba atsakovei arbitražo bylos nagrinėjimo metu, padedant suformuluoti atsakovei jos atsikirtimų poziciją, menamų klausimų uždavimas liudytojams, neleidimas pareiškėjos atstovui užduoti tam tikrų klausimų liudytojams ir pan.), patvirtinantys jo šališkumą subjektyviauoju požiūriu, nutartyje buvo nepagrįstai įvertinti tik kaip arbitro funkcijų vykdymas arbitražo byloje.
- 17.11. Teismas netinkamai taikė KAI 50 straipsnio 3 dalies 6 punkto nuostatas, nes pernelyg formaliai ir siaurai vertino viešosios tvarkos sampratą. Teismas tinkamai neįvertino, kad viešosios tvarkos pažeidimą nagrinėjant arbitražo bylą rodo tai, jog arbitrai buvus šališkam ir išsprendus ginčą, kuris nebuvo perduotas arbitražo teismui, arbitražo teismas iš esmės neišnagrinėjo arbitražo bylos, todėl buvo pažeista pareiškėjos teisė į pažeistų teisių gynybą, o tai reiškia viešosios tvarkos pažeidimą. Taip pat arbitrai nagrinėjus ne tą ginčą, kuris buvo perduotas nagrinėti arbitražiniu susitarimu arbitražo teismui, arbitražo teismo sprendimas laikytinas neturintiu jokių motyvų.
18. Atsakovė atsiliepime į kasacinį skundą prašo procesą pagal pareiškėjos kasacinį skundą nutraukti dėl praleisto šešių mėnesių naikinamojo termino; pareiškėjos kasacinį skundą atmesti ir Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutartį priimtą civilinėje byloje, palikti nepakeistą. Atsiliepiamas į kasacinį skundą grindžiamas tokiais argumentais:
- 18.1. Iš šalių arbitražinio susitarimo turinio aišku, kad ginčas, kurį šalys perdavė nagrinėti arbitražo teismui, yra tiesiogiai susijęs su atsakovės atliktų veiksmų (akcijų apskaitos) vertinimu ir nustatymu, ar šie veiksmai yra neteisėti ir ar jie sukėlė pareiškėjai žalą.
- 18.2. Arbitražo teismas privalėjo vertinti atsakovės akcijų apskaitoje esančius įrašus ir pasisakyti dėl jų teisėtumo, norėdamas išspręsti kilusį ginčą, ar pareiškėja turi teisę į žalos atlyginimą, kuris kildinamas iš delikto. Ištyręs ir įvertinęs byloje surinktus įrodymus, arbitražo teismas konstatavo, jog neteisėtų veiksmų atsakovė neatliko, nes arbitražo teismas nustatė, kad akcijų apskaitoje buvo užfiksuotas L. K. ir B. L. sudarytas 2 akcijų perleidimo sandoris, kurio sudarymą patvirtino byloje surinkti įrodymai.
- 18.3. Priešingai nei teigia pareiškėja, byloje nebuvo sprendžiamas klausimas dėl arbitražo šalimis nesančių asmenų teisių ar pareigų dėl sandorio negaliojimo, nes pareiškėja šio sandorio ir įrašų, esančių atsakovės akcijų apskaitoje, neginčijo. Pačios pareiškėjos pareikštas reikalavimas ir nurodytas ieškinio pagrindas, kaip ir atsakovės atsiliepime į ieškinį nurodyti atsikirtimai, apibrėžė bylos nagrinėjimo ribas, dėl kurių arbitražo teismas turėjo patikrinti, ar atsakovės veiksmai tvarkant apskaitą buvo teisėti. Arbitražo teismas veikė neviršydamas arbitražinės išlygos ribų ir jokių kitų ginčų, išskyrus šalių ginčą dėl tariamai netinkamai vestos atsakovės apskaitos, dėl kurios pareiškėja nurodė patyrusi turtinę žalą, nesprendė.
- 18.4. Arbitražo teismui nustačius, kad labiau tikėtina, jog 2 akcijų perleidimo sandoris tarp L. K. ir B. L. buvo sudarytas, negu nesudarytas, tolesni atsakovės veiksmai, t. y. minimo sandorio atspindėjimas atsakovės vidiniuose dokumentuose (akcininkų registracijos knygoje) bei pažymos notaro biurui, patvirtinančios, kad L. K. turėjo nebe 9, o 7 atsakovės akcijas, yra teisiskai pagrįsti, todėl teisėti.
- 18.5. Pareiškėja nepagrįstai teigia, kad, vertindamas arbitro šališkumą, teismas tinkamai neišnagrinėjo visų pareiškėjos nurodytų faktinių aplinkybių dėl arbitro tariamo šališkumo. Pareiškėja arbitro šališkumo arbitražo proceso metu neginčijo. Nešališkumo principo pažeidimas buvo grindžiamas ne ryšiais su proceso šalimis (ar jų atstovais), bet arbitro ir arbitražo pirmininko pavaldumo santykiais pedagoginėje veikloje. Teismas nustatė, jog arbitras atskleidė savo darbo universitete faktą, o aplinkybė, kad V. N. dirba Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinių katedros vedėju, teismo pripažinta viešai žinoma.
- 18.6. Abejoti liudytojo M. Ž. parodymų patikimumu verčia tai, jog bylos nagrinėjimo Lietuvos apeliaciniam teisme metu su arbitražo byla nesusijęs liudytojas negalėjo klausimus ir nurodyti, kodėl ir kada į jį kreipėsi pareiškėjos atstovė L. M., kuri pareiškėjai arbitražo byloje taip pat neatstovavo, su klausimais apie arbitražo bylą ir arbitro ir atsakovės atstovo menamą susitikimą.
- 18.7. Pareiškėja nepagrįstai teigia, jog teismas privalėjo pridėti prie bylos jos posėdžio metu teiktą A. U. parengtą išvadą, kurią teikė kartu su kasaciniu skundu. Pareiškėja nepagrįstai nurodo, kad nepriimdamas ir nepridedamas prie bylos šios išvados teismas pažeidė įtvirtintas įrodinėjimo ir įrodymų procesines normas. Pareiškėjos skundas, kuriuo buvo prašoma panaikinti VKAT sprendimą, buvo priimtas 2017 m. balandžio 4 d., pareiškėja nesirėmė ir nenurodė, jog skunde nurodytoms aplinkybėms pagrįsti ketina pateikti naujus įrodymus. A. U. išvada teismui buvo pateikta tik 2018 m. sausio 19 d., t. y. po daugiau nei 8 mėnesių nuo skundo pateikimo, ja iš esmės buvo siekiama išplėsti jau pateikto ir priimto skundo nagrinėjimo ribas, pateikti naujas aplinkybes.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

Dėl papildomų paaiškinimų nepriėmimo

19. Atsakovė 2021 m. lapkričio 16 d. pateikė rašytinius paaiškinimus, prašė juos pridėti prie bylos.
20. [CPK 350 straipsnio](#) 8 dalyje imperatyviai draudžiama pildyti ar keisti kasacinį skundą išsprendus kasacinio skundo priėmimo klausimą, t. y. jokie nauji argumentai, papildantys kasaciniame skunde nurodytas aplinkybes, priėmus kasacinį skundą negali būti pateikiami. Atsiliepiamas į kasacinį skundą surašomas ir pasirašomas tokia pat tvarka kaip ir kasacinis skundas ([CPK 351 straipsnio](#) 1 dalis). Proceso įstatymo nuostatos nesuteikia dalyvaujantiems byloje asmenims galimybės kasaciniame teisme papildyti pateiktą atsiliepimą į kasacinį skundą, reikšti papildomus rašytinius paaiškinimus. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija atsisako priimti atsakovės pateiktus rašytinius paaiškinimus.

Dėl bylos medžiagos viešumo

21. Atsakovė pateikė prašymą VKAT arbitražo bylos Nr. 347 medžiagą pripažinti nevieša. Prašyme atsakovė nurodo, kad arbitražo bylos medžiagoje yra valdymo organų posėdžių protokolų, valdybos nutarimų ir t. t. Tai yra konfidenciali informacija. Taip pat arbitražo byloje nagrinėjami su atsakovės dalykine reputacija susiję klausimai ir arbitražo bylos medžiaga niekada nebuvo nagrinėjama viešai kitoje civilinėje byloje.
22. KAI 8 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad arbitražo procesas yra konfidencialus. [CPK 10 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyta, kad, priimdamas viešame teismo posėdyje sprendimą ar procesą užbaigiančią nutartį, teismas turi teisę dalyvaujančių byloje asmenų prašymu ar savo iniciatyva motyvuota nutartimi nustatyti, kad bylos medžiaga ar jos dalis yra nevieša, kai reikia apsaugoti žmogaus asmens, jo privataus gyvenimo ir nuosavybės slaptumą, informacijos apie žmogaus sveikatą konfidencialumą, taip pat jeigu yra pagrindas manyti, kad bus atskleista valstybės, tarnybos, profesinės, komercinės ar kita įstatymų saugoma paslaptis. Dėl teismo nutarties, kuria atmestas prašymas, gali būti duodamas atskiras skundas.
23. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad teismas, gavęs šalies prašymą dėl byloje pateiktos informacijos saugumo užtikrinimo ir (ar) bylos nagrinėjimo uždarame posėdyje, visų pirma turėtų spręsti, ar pateikta informacija laikytina saugotina, ar yra pagrindas visą ar dalį pateiktos informacijos laikyti nevieša. Jei teismas nustato tokios apsaugos būtinumą, jis turėtų spręsti dėl bylos neviešumo apimties. Pirmenybė turi būti teikiama kuo mažesniai viešumo ribojimui, t. y. tik saugotinos informacijos neviešumo užtikrinimui. Tik išimtiniais atvejais, atsižvelgiant į saugotinos informacijos ir ginčo pobūdį, jo dalyką, šalių ypatumus ir kitas reikšmingas aplinkybes, kai bylos medžiagos dalies neviešumas negali užtikrinti privataus ar viešojo intereso apsaugos, teismas gali skirti uždara teismo posėdį atskirų įrodymų nagrinėjimui arba uždara visos bylos nagrinėjimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-72-421/2017](#), 68 punktas).
24. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad arbitražo procesas yra konfidencialus (vadinasi, ir jo metu nagrinėtos arbitražo bylos medžiaga buvo nevieša), byla Lietuvos apeliaciniame teisme buvo nagrinėta uždarame teismo posėdyje, arbitražo bylose esantys duomenys yra susiję su viešai neskelbiama atsakovės informacija, nusprendžia, kad yra pagrindas tenkinti atsakovės prašymą ir pripažinti šioje civilinėje byloje pateiktą VKAT arbitražo bylos Nr. 347 medžiagą nevieša.

Dėl arbitražinio susitarimo apimties ir aiškinimo

25. Pareiškėja kasaciniame skunde kelia klausimą dėl neteisingo KAI 50 straipsnio 3 dalies 3 punkto aiškinimo ir taikymo. Pareiškėja argumentuoja, kad arbitražo teismas netinkamai įvertino šalių arbitražinio susitarimo apimtį, todėl nagrinėjo aplinkybes ir ginčą, kurių šalys arbitražiniu susitarimu arbitražo teismui neperdavė.
26. KAI 50 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad Lietuvos apeliacinis teismas gali panaikinti arbitražo teismo sprendimą, kai arbitražo teismo sprendimas buvo priimtas dėl ginčo ar ginčo dalies, kuri nebuvo perduota arbitražui.
27. Šis arbitražo teismo sprendimo panaikinimo pagrindas taikytinas tuo atveju, kai arbitražo teismas išnagrinėja ginčą ar jo dalį, dėl kurio šalių nebuvo sudarytas arbitražinis susitarimas ir todėl arbitražas neturėjo kompetencijos nagrinėti tokį ginčą. Jeigu nėra šalių valios dėl ginčo arbitruotumo, toks ginčas negali būti nagrinėjamas arbitražo teisme, o jeigu yra išnagrinėjamas, toks arbitražo teismo sprendimas gali būti panaikintas KAI 50 straipsnio 3 dalies 3 punkto pagrindu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-68-611/2021 31, 33 punktai).
28. Arbitražinis susitarimas – tai dviejų ar daugiau šalių susitarimas perduoti spręsti arbitražo teismui visus ar tam tikrus ginčus, kilusius ar galinčius kilti tarp jų dėl kokių nors konkrečių sutartinių ar kitokių teisinių santykių, kurie gali būti arbitražinio nagrinėjimo dalykas (KAI 3 straipsnio 5 dalis).
29. Arbitražinis susitarimas nustato arbitražo ginčo ribas, nes arbitražo teismas turi teisę spręsti tik ginčus, kurie patenka į arbitražinio susitarimo taikymo sritį. Šalys, sudarydamos arbitražinį susitarimą, suderinta valia nusprendžia, kokie konkretūs ginčai ir kokia apimtimi gali būti sprendžiami tik arbitražo teisme.
30. Nagrinėjamu atveju šalių ginčą nagrinėjęs arbitražo teismas nustatė, kad šalių keliamas ginčas arbitražo teisme patenka į šalių arbitražinio susitarimo ribas. Tokią išvadą patvirtino ir Lietuvos apeliacinis teismas skundžiamoje nutartyje.
31. Byloje nustatyta, kad pareiškėja ir atsakovė 2014 m. rugsėjo 25 d. sudarė susitarimą dėl arbitražinės išlygos, pagal kurią visi kilę ginčai tarp šio susitarimo šalių dėl Akcininkės reikalavimo Koncernui dėl jai padarytos žalos atlyginimo dėl 2 L. K. priklausiusių Koncerno akcijų netinkamos apskaitos galutinai sprendžiami arbitražu Vilniaus komercinio arbitražo teisme, juridinio asmens kodas 195776161, pagal Arbitražo procedūros reglamentą (su visais būsimais jo pakeitimais ir / arba papildymais). Arbitražo vieta – Vilnius, Lietuvos Respublika, arbitražiniame procese bus vartojama lietuvių kalba, arbitražo teisme bus 1 (vienas) arbitras, ginčui taikytina Lietuvos Respublikos materialinė teisė).
32. Remdamasi šia arbitražine išlyga, pareiškėja kreipėsi su ieškiniu į arbitražo teismą, prašydama iš atsakovės jai priteisti 12 074 742,6 Eur žalos atlyginimo, 117 987,73 Eur palūkanų nuo negautų dividendų ir 5 proc. dydžio procesines palūkanas. Priešieškiniu, pareikštu arbitražo byloje, atsakovė ginčijo arbitražinio susitarimo galiojimą.
33. Arbitražo teismas pripažino, kad turi kompetenciją nagrinėti arbitražo bylą, atmetė atsakovės priešieškinių pareiškėjai dėl arbitražinio susitarimo pripažinimo negaliojančiu ir atmetė pareiškėjos ieškinį. Vertindamas ginčo akcijų perleidimą, arbitražo teismas padarė išvadą, kad <...> labiau tikėtina, kad dviejų atsakovo akcijų perleidimo sandoris tarp L. K. ir B. L. buvo sudarytas, negu nesudarytas, todėl

atsakovo akcijų apskaita 1994 metais ir pažymos išdavimas, esantys tik nuosavybės perėjimo, kurio ieškovė taip pat neginčijo, užfiksavimu, taip pat netaikoma neteisėtais veiksmais. Ieškovė teismui neteikė duomenų, kad arbitražo proceso metu kėlė klausimą dėl ginčo ribų, minėto sandorio vertinimo.

34. Pareiškėja kasaciniame skunde argumentuoja, kad šalys neperdavė arbitražo teismui spręsti ginčo dėl ginčo akcijų perdavimo sandorio, neprašė konstatuoti sandorio sudarymo ar nesudarymo fakto ir pan. Arbitražo teismas privalėjo tai įvertinti ir spręsti ne sandorio sudarymo ar nesudarymo klausimą, o atsakovės akcijų apskaitos tinkamumą. Taip pat pareiškėja argumentuoja, kad šalys sudarė siauros apimties arbitražinį susitarimą jau po ginčo kilimo, todėl jis turi būti aiškinamas siaurai.
35. Arbitražinis susitarimas savo esme yra laikytinas sutartimi. Todėl jo aiškinimui taikomos sutarčių aiškinimą reglamentuojančios teisės normos ([CK 6.193–6.195 straipsniai](#)). Remiantis [CK 6.193](#) straipsnio 1 dalimi, sutartys turi būti aiškinamos sąžiningai. Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys. Kasacinio teismo praktika dėl šių sutarčių aiškinimą reglamentuojančių teisės normų taikymo arbitražiniams susitarimui yra nuosekli ir suformuota (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-34-219/2017](#), 28 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
36. Teisėjų kolegija pareiškėjos kasacinio skundo argumentus dėl netinkamo arbitražinio susitarimo apimties aiškinimo atmeta kaip nepagrįstus.
37. Pirmą, nepagrįstą laikytinas pareiškėjos kasacinio skundo argumentas, kad šalių sudarytas arbitražinis susitarimas yra siauros apimties. Lingvistinis arbitražinio susitarimo aiškinimas leidžia teigti, kad šalys sudarė plačios apimties arbitražinį susitarimą (*visi kilę ginčai tarp šio susitarimo šalių <...>*). Tokia arbitražinio susitarimo nuostata rodo, kad šalys perdavė arbitražo teismui spręsti visus ginčus, kylančius iš arbitražiniame susitarime nurodyto ginčo dėl žalos atlyginimo dėl neteisingo akcijų apskaitos tvarkymo. Tokiu būdu šalys susitarė, kad arbitražo teismas turi kompetenciją spręsti visus ginčus, kurie yra kilę tarp šalių dėl žalos atlyginimo dėl 2 L. K. priklausiusių akcijų netinkamos apskaitos. Todėl visi tarp šalių kilę ginčai, kurie yra tiesiogiai susiję su galimu žalos padarymu dėl netinkamos atsakovės vykdytos minėtų akcijų apskaitos, buvo perduoti nagrinėti arbitražo teismui.
38. Teisėjų kolegija sutinka su Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, kad arbitražo teismas, sprenddamas klausimą dėl galimai padarytos žalos dėl netinkamos apskaitos tvarkymo, pagrįstai sprendė ir dėl ginčo akcijų perdavimo sandorių turinio, nes šio klausimo sprendimas yra neatsiejamas nuo pareiškėjos pareikšto ieškinio arbitražo teisme nagrinėjimo (reikalavimo atlyginti žalą). Tuo tarpu atsakovės argumentai buvo susiję su aplinkybe, kad ieškovės situoktinis turėjo ne 9, o 7 akcijas, kurias atsakovė ir apskaitė įstatymų nustatyta tvarka. Taigi, arbitražo teismas, sprenddamas dėl akcijų apskaitos tinkamumo, pagrįstai aiškinosi, kiek atsakovės akcijų nuosavybės teise valdė ieškovės situoktinis. Teisėjų kolegija sutinka su Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, kad minėtą išvadą arbitražo teismas padarė sprenddamas vieną iš pareiškėjos įrodintų deliktinės civilinės atsakomybės taikymo sąlygų – neteisėtų veiksmų, t. y. akcijų perdavimo sandorio sudarymo tikėtinas vertintas kaip turintis įtakos sprendžiant atsakovės veiksmų (ne)teisėtumą akcijų buhalterinės apskaitos vedimo (darant atitinkamus įrašus vertybinių popierių sąskaitoje) (išduodant pažymą dėl 7, o ne 9 akcijų turėjimo) tinkamumo kontekste. Todėl šių aplinkybių nagrinėjimas yra tiesiogiai susijęs su šalių arbitražiniame susitarime apibrėžto ginčo nagrinėjimu.
39. Antra, nepagrįstą laikytinas pareiškėjos argumentas, kad šalių arbitražinis susitarimas turi būti aiškinamas siauriau nei iki ginčo kilimo sudaromas arbitražinis susitarimas. Teisėjų kolegija sutinka, kad šalių po ginčo atsiradimo sudarytas arbitražinis susitarimas gali nustatyti siauresnės ginčo ribas, nes šalims yra žinomos konkrečios ginčo faktinės aplinkybės. Pavyzdžiui, šalys gali susitarti, kad arbitražo teisme būtų nagrinėjamas tik dalis kilusio ginčo. Tačiau tokio pobūdžio arbitražinis susitarimas nereiškia, kad jo aiškinimui neturėtų būti taikomos įprastos arbitražinio susitarimo aiškinimui taikytinos taisyklės.
40. Pareiškėja kasaciniame skunde argumentuoja, kad arbitražo teismas privalėjo spręsti ne sandorio dėl akcijų perdavimo sudarymo (nesudarymo) klausimą, o atsakovės akcijų apskaitos tinkamumą, vertinti, ar atsakovė įvykdė teisės aktuose įtvirtintą pareigą tinkamai tvarkyti akcijų apskaitą. Jos teigimu, sprenddamas arbitražo bylą, arbitražo teismas tegalėjo įsitikinti, ar egzistuoja rašytiniai įrodymai – indosuota materialioji akcija (sertifikatas) arba rašytinė akcijų perdavimo sutartis, kuria nuosavybės teisė į 2 akcijas perduota B. L.
41. Lietuvos apeliacinis teismas nusprendė, kad arbitražo teismas, nagrinėdamas ginčą dėl žalos atlyginimo dėl galimai neteisėto apskaitos tvarkymo, turėjo vertinti ir sandorius, kurių pagrindu įvyko ginčo akcijų perdavimas, nes toks vertinimas buvo tiesiogiai susijęs su pareiškėjos arbitražo teismui pareikšto ieškinio dalyku. Teisėjų kolegija pripažįsta pagrįstu Lietuvos apeliacinio teismo vertinimą, kad, sprenddamas klausimą dėl atsakovės vykdytos akcijų apskaitos ir galimos žalos atlyginimo, arbitražo teismas pagrįstai sprendė dėl sandorių, kurių pagrindu įvyko ginčo akcijų perdavimas, sudarymo ir vykdymo. Šių sandorių sudarymo vertinimas buvo tiesiogiai susijęs su pareiškėjos pareikšto ieškinio arbitražo teisme dalyku ir pagrindu. Vien aplinkybė, kad šalių sudarytas arbitražinis susitarimas buvo sudarytas po ginčo kilimo, nereiškia, kad arbitražo teismas neturėjo teisės spręsti dėl ginčo išnagrinėjimui reikšmingų aplinkybių ir materialinių teisinių santykių kvalifikavimo.
42. Trečia, pareiškėjos argumentus dėl netinkamo arbitražinio susitarimo aiškinimo paneigia ir tai, kad byloje nėra nustatyta, jog pareiškėja arbitražo proceso metu kėlė klausimą dėl arbitražinio susitarimo taikymo apimties. Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju pati pareiškėja inicijavo ginčo nagrinėjimą arbitražo teisme, suformulavo ginčo nagrinėjimo ribas. Taip pat atsakovė arbitražo teisme kėlė klausimą dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, tačiau arbitražo teismas nustatė, kad šalių arbitražinis susitarimas galioja ir šalių ginčas patenka į jo ribas. Nurodytos aplinkybės leidžia teigti, kad šalys ginčo nagrinėjimo arbitražo teisme metu suvokė ginčo ribas bei arbitražinio susitarimo apimtį, arbitražo teismas sprendė klausimą dėl arbitražinio susitarimo galiojimo bei savo kompetencijos nagrinėti šalių ginčą.
43. Apibendrinama teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai įvertino šalių arbitražinio susitarimo apimtį bei arbitražinio susitarimo ribas (KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 3 punktas). Pareiškėjos kasaciniame skunde keliami argumentai dėl arbitražinio susitarimo apimties ir jo aiškinimo yra nepagrįsti ir nesudaro pagrindo nesutikti su Lietuvos apeliacinio teismo skundžiamoje nutartyje padarytomis išvadomis dėl arbitražinio susitarimo apimties ir jo aiškinimo.

Dėl arbitražo teismo šališkumo

44. Pareiškėja kasaciniame skunde kelia klausimą dėl neteisingo KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 4 punkte įtvirtinto arbitražinio sprendimo panaikinimo pagrindo taikymo. Pareiškėjos teigimu, Lietuvos apeliacinis teismas netinkamai taikė šią teisės normą, nes, vertindamas arbitro šališkumą, nevertino visų aplinkybių ir įrodymų, neatsižvelgė į tai, kad turėjo būti pašalintos visos abejonės dėl arbitro nešališkumo.
45. KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatyta, kad Lietuvos apeliacinis teismas gali panaikinti arbitražo teismo sprendimą, kai padavusi skundą šalis pateikia įrodymus, kad arbitražo teismo sudėtis ar arbitražo procesas neatitiko šalių susitarimo ir (arba) imperatyvių šio įstatymo nuostatų.
46. Remiantis KAĮ 8 straipsnio 1 dalimi, arbitražo teismas, nuolatinė arbitražo institucija ir jos pirmininkas, sprenddami šiame įstatyme reglamentuojamus klausimus, yra nepriklausomi.
47. Kiekvienam asmeniui garantuojama teisė į tinkamą procesą yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 2 dalyje, Žmogaus

teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje. Nors šalys turi teisę pasirinkti arbitražinį ginčų sprendimo būdą, tačiau universali ir nuo ginčų sprendimo būdo nepriklausanti teisingumo esmė, taip pat nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu arbitražo sprendimui suteikiama galia lemia tai, kad ginčą sprendžiančio subjekto nešališkumas ir nepriklausomumas yra fundamentali teisių garantija, privaloma šalims užtikrinti visais atvejais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-387-421/2016](#), 27–28 punktai). Sprendžiant dėl arbitro nešališkumo, taikytini subjektyvaus ir objektyvaus nešališkumo reikalavimai (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *BEG S.P.A. prieš Italiją*, peticijos Nr. 5312/11, 130 punktas).

48. Kasacinio teismo praktika dėl arbitražo teismo nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimų yra nuosekli ir suformuota (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-387-421/2016](#), 31–36 punktai; 2018 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-7-154-378/2018](#), 50 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
49. Nešališkumas yra subjekto vidinė būseną, reišianti išankstinio nusistatymo dėl ginčo teisinio santykio ar jo šalių nebuvimą. Nešališko subjekto vidinė būseną ir vertinimas neturi būti paveikti jo subjektyvių mąstymo ar emocinių veiksmų, galinčių trukdyti vykdyti savo pareigas ir, be kita ko, sąžiningai dėti maksimalias pastangas priimančias objektyvų sprendimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-298-687/2018](#), 57 punktas).
50. Pareiškėja, kasaciniame skunde argumentuodama arbitražo teismo šališkumą, nurodo atskiras aplinkybes, kurios, jos teigimu, rodo arbitražo teismo šališkumą.
51. Pirmą, pareiškėja teigia, kad arbitras neatskleidė esminės aplinkybės, kad tarp jo ir VKAT pirmininko yra susiklostę pavaldumo santykiai. Jos teigimu, arbitras, žinodamas aplinkybes, kad arbitražo teismo pirmininkas nusišalino dėl sąsajų su atsakovės vadovu, privalėjo šalims atskleisti ne bendro pobūdžio informaciją (darbas Vilniaus universitete), o tikslią informaciją – pavaldumo santykius su VKAT pirmininku, nusišalinusiu nuo funkcijų atlikimo.
52. Arbitro pareiga informuoti šalis apie visas aplinkybes, galinčias kelti pagrįstų abejonių dėl jo nepriklausomumo ar nešališkumo, nustatyta įstatyme. Remiantis KAI 15 straipsnio 1 dalimi, asmuo, į kurį kreipiamasi dėl galimo jo skyrimo arbitru, prieš duodamas sutikimą būti arbitru, atsižvelgdamas į šio įstatymo 6 straipsnį, turi raštu pranešti šalims, nuolatinei arbitražo institucijai, Vilniaus apygardos teismui (ar kitam subjektui, kai tą padaryti įpareigoja šalių susitarimas arba šalių pasirinktos arbitražo taisyklės) apie visas aplinkybes, galinčias kelti pagrįstų abejonių dėl jo nepriklausomumo ar nešališkumo. Pranešti apie šių aplinkybių buvimą arbitras privalo ir po paskyrimo ar arbitražinio nagrinėjimo metu, jeigu to nepadarė anksčiau arba jeigu aplinkybės atsirado po paskyrimo ar arbitražinio nagrinėjimo metu.
53. Tinkamas arbitro pareigos informuoti šalis apie visas aplinkybes, galinčias kelti pagrįstų abejonių dėl jo nepriklausomumo ar nešališkumo, įvykdymas yra reikšminga teisėto arbitražo proceso sąlyga. Šalys, žinodamos apie tokias aplinkybes, gali spręsti dėl tolesnių veiksmų procese, pavyzdžiui, spręsti dėl arbitro nušalinimo (KAI 16 straipsnis). Tačiau, sprendžiant dėl tokių aplinkybių atskleidimo apimtį, turi būti vertinama, kokios aplinkybės šalims turi būti atskleistos. Tokiomis aplinkybėmis laikytinos tokios, kurios gali būti pagrįstas pagrindas abejoti arbitro nepriklausomumu ir nešališkumu bei leisti šalims priimti teisingą sprendimą dėl arbitro nepriklausomumo ir nešališkumo.
54. Šalių ginčą nagrinėjęs arbitras 2016 m. liepos 8 d. deklaracijoje nurodė, kad dirba Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedroje. Taigi šalims buvo atskleista reikšminga aplinkybė dėl arbitro darbovietės ir tai vertintina kaip pakankamas galimo arbitro šališkumo vertinimui reikšmingų aplinkybių atskleidimas. Vien aplinkybė, kad šiuo atveju arbitras nenurodė pavaldumo santykio su arbitražo teismo pirmininku Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedroje, nėra pagrindas teigti, jog šalims buvo neatskleistos aplinkybės, susijusios su arbitro nepriklausomumo ir nešališkumo vertinimu. Be to, arbitražo teismo pirmininkas 2016 m. liepos 8 d. nusišalino nuo vienasmenio arbitro paskyrimo procedūros arbitražo byloje Nr. 347 ir šalių ginčą nagrinėjusio arbitro neskyrė. Todėl darytina išvada, kad arbitras šalims tinkamai atskleidė reikšmingą informaciją dėl aplinkybių, galinčių turėti įtakos jo nešališkumui.
55. Atitinkamai kasaciniame skunde nurodyti argumentai nepaneigia pagrįstos Lietuvos apeliacinio teismo išvados, jog arbitro ir arbitražo pirmininko ryšys vertintinas kaip pernelyg nutolęs, kad leistų daryti išvadą apie pažeistą nešališkumo ir (ar) nepriklausomumo principą, o vien paties fakto (arbitražo teismo pirmininko ir arbitro darbas vienoje institucijoje) neatskleidimas nesudaro pagrindo spręsti priešingai, juolab kad ši informacija yra prieinama viešai. Todėl darytina išvada, kad Lietuvos apeliacinis teismas išsamiai išnagrinėjo pareiškėjos nurodytas aplinkybes dėl arbitro ir arbitražo teismo pirmininko santykių. Galiausiai šalys, žinodamos tokias nurodytas aplinkybes, galėjo reikšti abejones dėl arbitro šališkumo arbitražo teisme.
56. Antra, pareiškėja argumentuoja, kad arbitražo teismo šališkumą rodo bylą arbitražo teisme nagrinėjusio arbitro bei atsakovės atstovo susitikimas. Pareiškėjos teigimu, arbitražo bylos nagrinėjimo metu atsakovės atstovas ir arbitras susitiko šalims nedalyvaujant (lot. *ex parte*), to fakto arbitražo bylos nagrinėjimo metu neatskleidė, o bylos nagrinėjimo metu kategoriškai neigė netgi patį susitikimo faktą. Šią aplinkybę patvirtino byloje kaip liudytojas apklaustas M. Ž. Kitų įrodymų, pagrindžiančių pareiškėjos nurodomą aplinkybę nei arbitražui, nei Lietuvos apeliaciniam teismui pateikta nebuvo.
57. Lietuvos apeliacinis teismas skundžiamoje nutartyje nustatė, kad kaip liudytojo apklausto M. Ž. parodymai nepatvirtina pareiškėjos pozicijos dėl arbitro ir atsakovės atstovo susitikimo ir bendravimo arbitražo bylos nagrinėjimo metu. Kaip nustatyta šioje byloje, kaip liudytojas apklaustas M. Ž. teismo posėdyje iš esmės galėjo patvirtinti tik tai, kad, kaip pats nurodė, akimirka kitoje pusėje buvo viena kryptimi (šalia) einančius matė atsakovės atstovą ir arbitrą, tačiau jokių tikslesnių aplinkybių (šalių aprangos, tikslesnio laiko, aplinkybių, dėl ko ir kada į jį buvo kreiptasi dėl šios informacijos gavimo) nurodyti negalėjo.
58. Remiantis [CPK 185 straipsnio](#) 1 dalimi, teismas įvertina byloje esančius įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais. Įrodymų vertinimas pagal [CPK 185](#) straipsnį reiškia, jog bet kokios informacijos įrodomąją vertę teismas nustato pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-328-403/2021](#), 35 punktas).
59. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad pagrįsta laikytina Lietuvos apeliacinio teismo išvada, jog byloje ištirti įrodymai dėl atsakovės atstovo bei arbitro susitikimo yra nepatikimi, nepakankami ir kelia abejonių. Išnagrinėti liudytojo parodymai pagrįstai įvertinti kaip abstraktūs, iš pateiktų parodymų negalima nustatyti tikslių aplinkybių, susijusių su atsakovės atstovo ir arbitro susitikimu. Lietuvos apeliacinis teismas liudytojo M. Ž. parodymus išklaušė teismo posėdžio metu, juos vertino kartu su kitais byloje esančiais įrodymais. Todėl laikytina, kad teismas tinkamai vertino bylos nagrinėjimui reikšmingus duomenis, šalims buvo suteikta galimybė pasisakyti dėl jų patikimumo, ryšio su ginču. Atitinkamai kitos išvados neleidžia daryti ir pareiškėjos kasaciniame skunde nurodyti argumentai, kad arbitro šališkumą rodo ir arbitro ir atsakovės atstovo neigimas dėl jų susitikimo.
60. Trečia, pareiškėja teigia, kad arbitro šališkumą pagrindžia tai, jog arbitras buvo susitikęs su atsakovės atstovu ne tik arbitražo bylos nagrinėjimo metu, bet bendravo su atsakovės atstovu ir po arbitražo bylos išnagrinėjimo. Be to, arbitro šališkumą rodo arbitro elgesys arbitražo bylos nagrinėjimo metu (arbitro pagalba atsakovei arbitražo bylos nagrinėjimo metu, padedant suformuluoti atsakovei jos atskirtinų pozicijų, menamų klausimų uždavimas liudytojams, neleidimas pareiškėjos atstovui užduoti tam tikrų klausimų liudytojams ir pan.).
61. Teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjos nurodyti argumentai dėl arbitro šališkumo yra nepagrįsti leistiniais įrodymais, kitais duomenimis, sudaranciais pagrindą spręsti apie arbitro šališkumą. Pareiškėjos nurodomos aplinkybės dėl arbitro rašytinių paaiškinimų ir galimo arbitro ir atsakovės atstovo bendravimo po arbitražo bylos išnagrinėjimo laikytinos tik pareiškėjos nuomone, tačiau ne pakankamai ir patikimais

duomenimis, kurie sudarytų pagrindą abejoti arbitro šališkumu. Atitinkamai pareiškėja nenurodo konkrečių duomenų, leidžiančių teigti, kad arbitro elgesys arbitražinio bylos nagrinėjimo metu buvo netinkamas, leido pagrįstai abejoti jo šališkumu.

62. Ketvirta, pareiškėja argumentuoja, kad arbitro šališkumą pagrindžia ir Lietuvos apeliaciniam teismui teikta 2018 m. sausio 18 d. specialisto išvada. Pareiškėjos teigimu, ši išvada patvirtina didelę tikimybę, jog arbitražo teismo sprendimo dalies dėl ieškinio ir sprendimo dalies dėl priešieškinio autoriai yra skirtingi, taip pat kad arbitražo teismo sprendimo dalies dėl ieškinio stilius yra daug panašesnis į atsakovės arbitražo teismui pateiktos baigiamosios kalbos stilių. Pareiškėjos teigimu, Lietuvos apeliacinis teismas be jokių motyvų, tik nurodydamas, kad atsizvelgia į šalių rašytinius ir žodinius paaiškinimus bei nagrinėjamo skundo ribas, nepridėjo specialisto išvados prie bylos ir pažeidė pareiškėjos teisę į teisingą teismą ([CPK 329 straipsnio](#) 1 dalis).
63. Pagal [CPK 180](#) straipsnį teismas priima nagrinėti tik tuos įrodymus, kurie patvirtina arba paneigia turinčias reikšmės bylai aplinkybes. [CPK 181 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtinta, kad atsisakymas priimti byloje dalyvaujancio asmens nustatyta tvarka pateiktą įrodymą turi būti motyvuojamas. Šio straipsnio 2 dalyje reglamentuota, kad teismas turi teisę atsisakyti priimti įrodymus, jeigu šie įrodymai galėjo būti pateikti anksčiau, o jų vėlesnis pateikimas užvilkins bylos nagrinėjimą. Nors įstatymas nenustato, kiek išsamiai teismas turi pagrįsti atsisakymą priimti įrodymus, toks atsisakymas turi būti pakankamai aiškus ir konkretus, leidžiantis šalims suprasti teismo sprendimo nepriimti įrodymus priežastis.
64. Lietuvos apeliacinis teismas klausimą dėl 2018 m. sausio 18 d. specialisto išvados priėmimo išsprendė 2018 m. sausio 22 d. teismo posėdžio metu. Iš šio posėdžio informacinės pažymos bei posėdžio garso įrašo galima spręsti, kad teismas šio įrodymo priėmimo klausimą sprendė sudarydamas galimybę šalims pasisakyti dėl jo reikšmės, ryšio su nagrinėjama byla. Lietuvos apeliacinis teismas teismo posėdžio metu išklauė šalių poziciją dėl šio įrodymo priėmimo, įvertino jo ryšį su ginčo dalyku ir nusprendė jo nepriimti. Šios aplinkybės paneigia pareiškėjos kasaciniame skunde nurodytus argumentus dėl nemotyvuoto atsisakymo priimti įrodymus ir esminio proceso teisės normų pažeidimo.
65. Apibendrinama teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai įvertino šalių arbitražinio susitarimo apimtį bei arbitražinio susitarimo ribas (KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 4 punktas). Pareiškėjos kasaciniame skunde keliama argumentai dėl arbitražinio teismo šališkumo yra nepagrįsti ir nesudaro pagrindo nesutikti su Lietuvos apeliacinio teismo skundžiamoje nutartyje padarytomis išvadomis dėl arbitražo teismo nešališkumo.

Dėl viešosios tvarkos

66. Pareiškėja kasaciniame skunde taip pat kelia klausimą dėl galimo viešosios tvarkos pažeidimo nagrinėjant šalių ginčą arbitražo teisme ir KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 6 punkto netinkamo aiškinimo. Pareiškėjos nuomone, Lietuvos apeliacinis teismas tinkamai neįvertino, kad viešosios tvarkos pažeidimą šiuo atveju rodo tai, jog arbitras buvo šališkas ir išsprendė ginčą, kuris nebuvo perduotas arbitražo teismui, arbitražo teismas iš esmės nešnaginėjo arbitražo bylos, be to, arbitražo teismo sprendimas yra nemotyvuotas.
67. KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 6 punkte nustatyta, kad Lietuvos apeliacinis teismas gali panaikinti arbitražo teismo sprendimą, kai padavusi skundą šalis pateikia įrodymus, kad arbitražo teismo sprendimas prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai.
68. Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad nenustačius, jog arbitražo teismas peržengė savo kompetencijos ribas pasisakydamas dėl klausimų, kurie nebuvo perduoti arbitražui, ir (ar) dėl asmenų, neįtrauktų į arbitražo bylą teisių ir pareigų, nesutiktina, kad buvo pažeistas autonomiškumo principas, su kuriuo pareiškėja siejo KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 6 punkte įtvirtintą viešosios tvarkos pažeidimą.
69. Kasacinio teismo praktika dėl viešosios tvarkos kaip arbitražo teismo sprendimo panaikinimo pagrindo yra nuosekli ir suformuota (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-68-611/2021](#), 43–47 punktai). Nuosekliai formuojamoje kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad viešoji tvarka tokio pobūdžio bylose turi būti aiškinama siaurai ir ji turėtų būti taikoma tik tuo atveju, kai arbitražo teismo sprendimas pažeidžia fundamentalius ir aiškius teisingumo ir sąžiningumo principus, pagrindines moralės normas. Taigi viešoji tvarka turi būti aiškinama siaurai.
70. Nagrinėjamu atveju pareiškėja kasaciniame skunde viešosios tvarkos pažeidimo pagrindu nurodo iš esmės tuos pačius arbitražo teismo sprendimo negaliojimo pagrindus dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo (arbitražinio susitarimo apimties aiškinimas, arbitro šališkumo klausimas). Be to, pareiškėja nepateikia jokių konkrečių duomenų, rodančių galimą arbitražo teismo sprendimo prieštaravimą viešajai tvarkai.
71. Taip pat kaip viešosios tvarkos pažeidimą pareiškėja nurodo tai, kad arbitražo teismo sprendimas yra laikytinas neturintiu jokių motyvų. Anot pareiškėjos, šiuo atveju arbitražo teismas, nors neturėjo teisės spręsti dėl to, ar L. K. ir B. L. sudarė sandorį dėl 2 bendrovės akcijų perleidimo ir ar toks sandoris galiojantis, tačiau arbitražo bylos nagrinėjimo metu būtent tai ir nagrinėjo bei sprendime konstatavo sandorio sudarymo faktą. Šis pareiškėjos argumentas atmestinas kaip nepagrįstas, nes, kaip nustatyta šioje nutartyje, minėtų aplinkybių vertinimas buvo tiesiogiai susijęs su arbitražo teisme inicijuoto šalių ginčo dalyku. Atitinkamai nepagrįstais laikytini ir kasaciniame skunde nurodyti argumentai, kad arbitražo teismas netyrė pagrindinio arbitražo bylos klausimo, susijusio su netinkama akcijų apskaita, nes, kaip nustatyta Lietuvos apeliacinio teismo, arbitražo teismas šį klausimą bei su juo susijusias faktines ginčo aplinkybes nagrinėjo ir dėl jų pasisakė savo sprendime.
72. Apibendrinama teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas teisingai taikė ir aiškino KAĮ 50 straipsnio 3 dalies 6 punkte nustatytą arbitražo teismo sprendimo panaikinimo pagrindą bei priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą netenkinti pareiškėjos skundo. Pareiškėjos kasaciniame skunde keliama argumentai dėl viešosios tvarkos pažeidimo yra nepagrįsti ir nesudaro pagrindo nesutikti su Lietuvos apeliacinio teismo skundžiamoje nutartyje padarytomis išvadomis dėl viešosios tvarkos vertinimo.

Dėl bylos procesinės baigties

73. Atsizvelgdama į nustatytas aplinkybes, teisėjų kolegija daro išvadą, kad Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 11 d. nutartis yra teisėta ir pagrįsta, teismas tinkamai įvertino pareiškėjos pateikto skundo dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo argumentus, bylos nagrinėjimui reikšmingus duomenis. Dėl to teisėjų kolegija nusprendžia, kad pareiškėjos kasacinis skundas yra nepagrįstas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo

74. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal [CPK 98 straipsnio](#) 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Pareiškėjos kasacinis skundas atmestinas, todėl konstatuotina, kad atsakovė įgijo teisę į kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
75. Atsakovė prašo priteisti 12 324,49 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą ir pateikė jas patvirtinančius dokumentus.

Atsakovės prašomas priteisti advokato išlaidų atlyginimas viršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu „Dėl Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo“, (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) nustatytą rekomenduojamą priteisti maksimalų dydį – 1,7 užpraėjusio ketvirčio vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį šalies ūkyje už atsilepimą į kasacinį skundą (Rekomendacijų 8.14 punktą). Todėl atsakovės turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas sumažinamas ir atsakovei priteisiama iš pareiškėjos 2579,58 Eur advokato teisinės pagalbos išlaidų atlyginimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. vasario 21 d. nutartį palikti nepakeistą.

Priteisti iš pareiškėjos M. K. (a. k. *duomenys neskelbtini*) atsakovei uždarajai akcinei bendrovei koncernui „Achemos grupė“ (j. a. k. 156673480) 2579,58 Eur (du tūkstančius penkis šimtus septyniasdešimt devynis Eur 58 ct) kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Pripažinti šioje civilinėje byloje pateiktą Vilniaus komercinio arbitražo teismo bylos Nr. 347 medžiagą nevieša.

Atsisakyti priimti atsakovės 2021 m. lapkričio 16 d. pateiktus rašytinius paaškinimus.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Alė Bukaviniene

Antanas Simniškis

Dalia Vasariene